

Úvodník Výběru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi č. 3/2026

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 3/2026

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

i tentokrát vám nad rámec komentovaných překladů rozsudků Soudu přinášíme několik úvodních slov, v nichž upozorňujeme na jeho další významná rozhodnutí, která se do tohoto čísla Výběru nevešla. Vaši pozornost by mohlo upoutat některé z rozhodnutí proti České republice s rodinně-právní tematikou vydaných v první polovině roku 2026. Soud se v nich zabýval rozhodováním soudů o svěření dítěte do péče, včetně svěření do péče jednoho z prarodičů, právem otce na styk s dětmi v případě svěření do výlučné péče matky či právem dítěte znát svůj biologický původ. Poslední z přehledu rozhodnutí proti České republice se věnuje zásahu do práva na svobodu projevu v důsledku zadržení novinářky policií v průběhu protestní akce. Na závěr připojujeme jeden ze zahraničních rozsudků vedený proti Lotyšsku, v němž se Soud zabýval procesním rozměrem práva na rodinný život a potřebou rychlého rozhodování v otázkách prozatímní úpravy styku dítěte s tzv. sociálním rodičem.

V rozsudku ve věci **Novák proti České republice** (ze dne 9. 4. 2026, č. 6656/24) Soud shledal porušení čl. 8 Úmluvy v důsledku **selhání vnitrostátních orgánů při ochraně** stěžovatelova práva na respektování **rodinného života po protiprávním přemístění dětí matkou** do 200 km vzdáleného města. Stěžovatel podal návrhy na předběžná opatření, jimiž se domáhal návratu dětí a jejich prozatímního svěření do své péče. Soudy však jeho návrhy zamítly s tím, že děti nejsou bezprostředně ohroženy a situaci je třeba řešit až v řízení o věci samé. Odvolací soud následně v meritorním rozhodnutí svěřil děti do výlučné péče matky a styk s otcem výrazně omezil s odůvodněním, že si děti v novém bydlišti za uplynulých osm měsíců zvykly a velká vzdálenost střídavou péčí znemožňuje.

Soud vnitrostátním orgánům vytkl, že nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy účastníků, neboť připustily, aby budoucí vztahy mezi otcem a dětmi byly určeny jednostranným zásahem matky a plynutím času. Zamítnutí předběžných opatření s odkazem na nedostatečnou naléhavost nebralo v úvahu, že se poměry zásadně změnily právě v důsledku protiprávního jednání matky a že v dané době neexistovalo vykonatelné rozhodnutí o péči. Řešení situace bylo odsunuto až do meritorního řízení, čímž se možnost stěžovatele získat děti do péče stala pouze teoretickou. Matčino jednání bylo navíc *ex post* legitimizováno pozdějším rozhodnutím o nahrazení souhlasu s přemístěním dětí.

Štrasburský soud tak znovu potvrdil, že vnitrostátní orgány musí v rodinně-právních věcech postupovat s nejvyšší urgencí a přijmout všechna opatření, která jsou za daných okolností přiměřená k zachování vazeb s oběma rodiči, případně i k obnovení stavu před protiprávním zásahem, a to alespoň do konečného rozhodnutí ve věci. Budoucí podoba rodinných vztahů totiž nesmí být určována pouhým plynutím času ani svévolným jednáním jednoho z rodičů. Stejně tak platí, že protiprávně vytvořený stav by neměl být bez dalšího zhojen ve prospěch toho, kdo jej způsobil.

Vedle uvedeného rozsudku vydal Soud v daném období v oblasti **rodinného práva** ještě tři další rozhodnutí, v nichž postup českých soudů obstál. Ve věci **Tůma proti České republice** (ze dne 29. 1. 2026, č. 1422/24) konstatoval, že rozhodnutí **svěřit dítě do péče babičky namísto otce** nezasáhlo nepřiměřeně do práva otce na rodinný život – soudy rozhodovaly v citlivém období dítěte krátce po úmrtí matky a vycházely z jasně a dlouhodobě vyjadřovaného postoje nezletilé, která již byla dostatečně vyspělá k vyjádření vlastního názoru.

Ve věci **Münster proti České republice** (ze dne 18. 3. 2026, č. 17290/23) štrasburský soud shledal, že vnitrostátní orgány využily téměř všechny dostupné právní nástroje předvídané českým právem k **zajištění styku otce s dítětem** a zohlednily nejen opakovaně vyjadřovaný názor dítěte, ale i jeho vztah k otci a jeho zjištěný křehký duševní stav podložený znaleckým posudkem. Současně však Soud upozornil, že nezletilý byl v projednávané věci opakovaně a v krátkých intervalech vyslechnut a podroben odbornému vyšetření, což pravděpodobně přispělo k jeho stresu a následnému odmítání dalších vyšetření. Vnitrostátní orgány proto musí postupovat koordinovaně, umírněně a přiměřeně, zejména pokud probíhá souběžně více řízení, která se dítěte týkají. Musí usilovat o to, aby dítě nebylo nadměrně vystavováno situacím, které může vnímat jako stresující či traumatizující.

Do třetice, v rozhodnutí ve věci **P. S. D. proti České republice** (ze dne 13. 5. 2026, č. 19260/24) se Soud zabýval otázkou **práva dítěte znát svůj biologický původ**. Dítě se narodilo za trvání manželství, proto byl jako matrikový otec zapsán manžel jeho matky. Následně jiný muž, který se označoval za biologického otce dítěte, podal návrh na určení příbuzenství a přiznání styku s dítětem. Soudy mu nevyhověly. Dle štrasburského soudu české soudy vycházely z důkladného posouzení rodinné situace a správně měly za to, že je v nejlepším zájmu dítěte, aby nebylo konfrontováno s otázkou svého původu. Existovalo totiž riziko, že by určení biologického otcovství proti vůli právních rodičů mohlo destabilizovat rodinu, a vést tak k ohrožení řádného vývoje dítěte, které by ztratilo stabilní a harmonické prostředí.

Jiné oblasti se pak dotýká věc **Tožicková proti České republice** (ze dne 28. 5. 2026, č. 21512/23), v němž štrasburský soud řešil **zajištění novinářky policií**. Věcí se zabýval **pohledem práva na svobodu projevu**. Stěžovatelka zaznamenávala průběh protestu proti těžbě uhlí, při kterém část protestujících neoprávněně vnikla do lomu. Stěžovatelka je tam následovala. Policisté po marné výzvě k opuštění prostoru začali protestující zajišťovat. Stěžovatelka dokumentovala postup policie. Výzvu policistů k opuštění místa odmítla. Policisté jí proto také zajistili a zakázali natáčet dění. Stěžovatelka proti výzvě, zajištění a zákazu pořizovat záznamy podala zásahovou žalobu. Správní soudy označily jako nezákonný první a třetí zásah, nikoliv však zajištění. Byť soudy shledaly výzvu zpětně nezákonnou, uvedly, že to nic nemění na tom, že se dopustila přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu pravomoci. To je zákonným důvodem omezení na svobodě.

Soud nicméně konstatoval, že vnitrostátní orgány měly posoudit nezbytnost zajištění stěžovatelky ve světle individuálních okolností. Připomněl, že shromažďování informací tvoří přípravný krok novinářské práce a je nedílnou a chráněnou součástí svobody tisku. Policisté zajištěním stěžovatelce znemožnili sledovat události a shromažďovat informace nezbytné pro její činnost. Zajištění tak zasáhlo do její svobody projevu chráněné čl. 10 Úmluvy. Dle Soudu sice zajištění mělo zákonný základ, sledovalo legitimní cíl, avšak nebylo nezbytné v demokratické společnosti. Soud shledal, že se opíralo pouze o odmítnutí uposlechnout výzvu. Policisté ale měli zvážit přijetí jiných opatření, a to s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem; především k chování stěžovatelky, jejímu postavení novinářky a dopadu opatření na výkon její svobody projevu. Současně odůvodnění rozhodnutí soudů postrádalo vyvážení zájmu zajistit respektování výzvy, potažmo zachování veřejného pořádku na straně jedné, a zvláštní úlohy, kterou stěžovatelka plnila jako novinářka, a právem veřejnosti přijímat informace o záležitostech veřejného zájmu na straně druhé. Soudy sice při posuzování přiměřenosti výzvy zohlednily, že stěžovatelka byla na místě jako novinářka, byla takto viditelně označena, pasivně

sledovala události, resp. držela se stranou od protestujících, neúčastnila se rozbrojů, které vyvolali, a nebránila práci policie, totéž ale neučinily ve vztahu k zajištění. Ve výsledku proto zajištění stěžovatelky neodpovídalo naléhavé společenské potřebě, a nelze jej považovat za nezbytné v demokratické společnosti. Soud proto shledal porušení čl. 10 Úmluvy. Ačkoli ve věci rozhodovaly správní soudy, rozsudek může být relevantní i pro civilní soudy rozhodující o náhradě škody.

V rozsudku **M. K. proti Lotyšsku** (ze dne 3. 7. 2025, č. 26035/23) se Soud zabýval **procesním rozměrem práva na rodinný život** ve smyslu čl. 8 Úmluvy, a to v otázce úpravy styku tzv. **sociálního rodiče** s nezletilým dítětem. Soud posuzoval případ stěžovatelky, jejíž dlouholetá partnerka porodila v roce 2016 dítě počaté prostřednictvím umělého oplodnění. Ženy žily ve společné domácnosti a o dítě pečovaly společně až do necelých šesti let jeho věku, kdy se vzájemný vztah žen rozpadl. Stěžovatelka v důsledku této skutečnosti ztratila kontakt s dítětem, které vnímala jako své vlastní. Obdobně také dítě považovalo stěžovatelku za jednoho z rodičů. Stěžovatelka se před lotyšskými soudy domáhala úpravy styku s dítětem, včetně návrhu na vydání předběžného opatření, jež by prozatímně upravilo podmínky kontaktu. Řízení však bylo poznamenáno značnými průtahy, které vedly k faktickému oslabení vazeb mezi stěžovatelkou (sociální matkou) a dítětem.

Soud se musel vypořádat s posouzením, zda selhání vnitrostátních orgánů včas projednat a rozhodnout o prozatímní úpravě styku stěžovatelky s dítětem představuje porušení pozitivních závazků státu k ochraně práva na rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány pochybily, když otázku prozatímní úpravy styku řádně neprojednaly a nezajistily v řízení nezbytnou rychlost navzdory potřebě zachovat silné rodinné pouto, a to zvláště s ohledem na nízký věk dítěte a jeho citové potřeby. Zdůraznil, že vnitrostátní orgány jsou povinny posuzovat takové případy s náležitou péčí a při důsledném zohlednění všech dotčených zájmů, především nejlepšího zájmu dítěte, ale i práv biologické matky. Vyzdvihl, že vnitrostátní orgány, aby dostály svým závazkům v rovině procesní ochrany práva na rodinný život, nesmí opomenout význam plynutí času; to může totiž v obdobných případech vyústit ve „faktické vyřešení věci“ v podobě oslabení, či dokonce rozpadu rodinných vazeb.

Paralelu k tomuto rozsudku lze spatřovat v usnesení **Ústavního soudu** ze dne 26. 8. 2025, **sp. zn. II. ÚS 1721/25**, které se týkalo skutkově velmi obdobného případu, tj. práva tzv. sociální matky na styk s nezletilým dítětem své dřívější partnerky, na jehož výchově a péči se několik let podílela a mezi nimiž v důsledku toho vzniklo silné citové pouto. Zatímco lotyšské orgány nezajistily včasnou ochranu rodinných vazeb, české soudy prozatímní styk s dítětem stěžovatelce zajistily, a to v relativně krátkém časovém horizontu. Následně jí bylo přiznáno právo na styk s dítětem meritorním rozhodnutím. Právě s ohledem na rychlý postup obecných soudů při rozhodování o úpravě styku stěžovatelky s dítětem Ústavní soud stížnost v tomto případě odmítl. Obě rozhodnutí však shodně akcentují rychlost projednání a předběžnou úpravu styku s nezletilým jako klíčové komponenty práva na rodinný život.

(zpracovala Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu)